

Tribuna Nouă

Organ al Partidului Național-Liberal.

Redacția str. Românilui 18.
Administrația: Piața Avram Iancu 7. Arad.

ABONAMENTUL

Un an 120 L
6 luni 60 L
3 luni 30 L

Anul VI. — N-rul 13

Apare de două ori pe lună sub conducerea unui comitet

Arad, 28 Iunie 1929.

Toleranța minorităților din România

În lumina Micii Antante pacifice și a guvernului de azi.

Vâlva stărnită de războinicul discurs al premierului maghiar, urmată de demersul Micii Înțelegeri la Budapesta și eșecul procedurii minorităților dela Madrid, a repus pe tapetul Europei continentale tratamentul de care se bucură minoritățile în statele succesoriale.

Fără să mai amintim de campania revizuirii tratatelor dusă cu atât zel de vecinii noștri apusenii, campanie care până de acum în 50 de ani va fi o imposibilitate iar de acolo înainte va deveni o utopie, desfășurarea evenimentelor, politice al căror cerc nu se mărginește la conferința economică a Micii Înțelegeri ci are o netăgăduită conexitate cu triumful laburist al Mării Britanii, a avut un adânc răsuneț, nu atât în orientarea greoaie a marilor puteri grupate în îndolente mecanisme internaționale, cât în sufletul frământat de nostalgia „labei” Sfântului Ștefan, a minorităților evreo-maghiare din statele succesoare a babilonului Habsburgic.

Analizând situația minorităților orășenești din Statele Micii Înțelegeri, am găsi acel perfect tratament egal și omogen cu majoritatea și care mai mult decât îndrăznește să prevadă spiritul tratatelor de pace, a înglobat în mai puțin de 10 ani elementul minoritar în sufletul majorității eli-

minând ideologia unei atitudini dispartate sau a unei asimilări forțate.

Mai mult decât atât, mai mult de cât în celelalte două țări amice toleranța nesocotită, specific românească a creiat din elementul minoritar un element quasi-dominant. În dorința românească de a îmbrățișa într-o frățescă armonie elementul minoritar, elementul românesc pe alocuri și pretutindeni s'a strivit pe sine însuși. A voit să fie cunoscută și laudată mărinimia sufletului românesc, a voit să dovedească că sufletul care a gemut și a răbdat iobag pământului unguresc știe să iubească și știe să uite pocnetul biciului călăilor săi și a oaselor frânte în roată a fraților săi.

Dar Budapesta n'a înțeles.

Statele amice au prevăzut și prevăd încă primejdia toleranței românești. Mica Înțelegere a hotărât acțiune și atitudine similară în toate manifestările externe a raporturilor cu minoritățile și cu statul Ungar, și a încheerii la același nivel a litigiilor patrimoniale cu țara care din chestiunea clară a suveranității inviolabilă a țărilor vecine vrea să cioplească un perpetuu pedestal de agitare și declinare spre arbitrarea curții din Haga.

Nenorocitul sistem prin care guvernul de astăzi încăpăținat și

impresionant de incapabil a creiat precedentul promisiunilor necântărite date minorităților românești (deosebit de obrăsnice dealtfel) creid astfel situația intolerabilă de astăzi, când minoritatea ucraineană amenință majoritatea din Bucovina, minoritatea bulgară pradă majoritatea din Dobrogea iar minoritatea evreo-maghiară pleacă la Liga Națiunilor pentru nerespectarea desideratelor dela Alba-Iulia.

Călătorul sosit din Jugoslavia sau Cehoslovacia este izbit de tupeul cu care se lăfăesc în România minoritarii plecați să implore occidentului înlăturarea situației intolerabile în care sunt tratați în țara românească, situație pe care prea târziu ne-am dat seama ca să ne rușinăm de ea.

„Și atunci când flime cu hursari ungurești rulează pe ecranele Ardealului și astăzi unguresc, când jazz-banduri Budapestane alungă pe români din cafenele, iar românii trebuie să vorbească ungurește cu cei ce nu vreau să învețe limba țării, un ministru al Banatului insultă conștiința românească în cel mai unguresc oraș al Ardealului.

Declarațiunea hotărâtă și masivă a d-lui Maniu făcută la Sinaia a fost un răspuns dat năzuințelor ungurești și ca atare a

avut asentimentul întregii conștiinți românești de pretutindeni.

Dar nu aceasta este calea pe care trebuie s'o urmăm.

Cuvântarea d-lui Maniu, fără să încercăm să-i micșorăm importanța, este un îndoielnic paleativ. Nu prin cuvântări de zile mari se repară greșelile pe care acest partid le-a făcut în trecut.

Adevăratele mijloace le cunoaște fiecare, sunt felurite dar toate perfecte în eficacitatea lor. Să fie lăsată conștiința românească să vorbească prin fapte, iar acei cari n'au curajul atitudinilor hotărâte, să lase înfăptuirile mari pentru cei cari știu și vor să stărpească răul acolo unde aceasta va dura mai mult, iar dacă au fipat vor fi lăsați să țipe.

Răspunsul smerit al Ungariei la nota hotărâtă a demersului Statelor Micel Antante și în special cea a României se pare că a liniștit bonomia ministrului nostru de externe.

Dar lucrurile nu trebuie să se oprească aci.

Partidele de opoziție s'au declarat unanim împotriva continuării oricăror tratative optante sau neoptante, cari bazate fiind pe o păgubitoare concesie, jignesc profund Suveranitatea noastră națională. Guvernul va trebui să înțeleagă că dreptatea cauzei noastre a fost unanim recunoscută și deci orice concesie

Pentru Neam și pentru Lege

Fragmente din discursul părintelui fost senator Dr. Gh. Ciuhandu

P. S. S. Episcopul greco-catolic român al Gherlei Iuliu Hossu: Părinte Ciuhandu ce latifundii au fost la Gherla? La Gherla nu a fost nici o palmă de pământ, ci Gherla cea mai mare eparhie din Ardeal, și între cele ortodoxe și între cele unite, care număra 600 de mil de suflete a fost împroprietărită cu o sută de jughere, acum deabia, în urma reformei agrare, pentru că nu a posedat nici un jugăr de pământ. Erau doar câțiva stânjeni de grădină lângă reședința episcopescă, încolo nu era nici barem cât să fie o vacă, nici de unde să lei fân să-i dai de mâncare. Acesta este adevărul. Ori d-ta vorbești acum de catolicism în general, care dispune de miliarde și te ascultă cu atâta atențiune și cu toată încrederea acest Senat al României. Ori, eu rectific cu îngăduința d-lui președinte și a d-tale, că episcopia, din Gherla nu a avut, până ce a fost înzestrată în

urma reformei agrare, cu cele ce sunt prevăzute în lege adică 100 jugăre, la cari s'au adăugat, în urmă, alte 73 de jugăre, dar până atunci nu a avut nici o palmă.

Când am fost numit episcop al Gherlei, trebuie să știți că pe mine m'a ajutat și m'a susținut părintele meu, preotul din Mlașul-Mare, care moștenise avere părintească de sute de ani. Șase ani de zile am fost ajutat dela Mlaș... (întreruperi). Nu latifundii de Gherla... (întreruperi).

Părintele Gh. Ciuhandu: Ne vom înțelege imediat ce mă veți asculta. Eu am făcut aluzie nu la starea din veacul XX-lea sau veacul al XIX-lea, ci la starea din veacul al XVIII-lea (întreruperi).

Eu fac și istorie aci (aprobări). Eu am spus, că ceea ce este adevărat o dovedește...

O voce: Nici nu a existat!

Părintele Gh. Ciuhandu: Vă rog

să citiți istoria bisericii unite de Grama și veți afla de latifundiile date de împăratul, la Gherla și Făgăraș...

I. P. S. S. Mitropolitul Bălan: Și la Oradea.

O voce: Are 400.000 de jugăre!

Părintele Gh. Ciuhandu: Latifundiile episcopiei greco-catolice din Oradea? Vine vorba și despre ele. Dar, până atunci repet: Fără de moștile bisericești dela Gherla și Făgăraș nu s'ar fi înfiripat acolo unirea în măsura știută. Apoi fără latifundiile romano și greco-catolice din B. hor, nici diferența rea sufletească a românilor din Ungaria propriu zisă și din Banat, nu ar fi putut să treacă așa numita unire, din cuprinsul Ardealului propriu, în Crișana și Banat.

Latifundiul episcopiei greco-catolice din Oradia, obținând mi se pare la 1871 — nu pot verifica momentan și mai precis, datul — latifundiu de întindere de 139.000 jugăre cadastrale, cuprinzând numai sate și români ortodocși — acest latifundiu a fost dat episcopiei...

I. P. S. S. Mitropolitul Bălan: Numai în folosul episcopiei!

Părintele Gh. Ciuhandu: ...cu un scop bine precizat într-o bulă papală proprie și aprobat și de regele ungar, ca în acest chip să fie mai ușoară atragerea românilor ortodocși la „Statutul lui Christos” prin mijlocirea episcopului greco-catolic ca domn feudal al locului.

Aceasta se făcea la 1781. La începutul veacului al XIX-lea, împăratul făcea, cu același scop prozelitistic, următorul aranjament: schimba anumite bunuri ale bisericii catolice din Nordul Ungariei cu altele din Banat. În chipul acesta s'au plasat în Banat averile fondului religios catolic, cu destinația specifică de a propaga credința catolică. A și propagat-o, că ne-a desbinat sufletește Banatul, până azi. Metoadele acestea le-am arătat în lucrarea mea despre averile catolice și despre rostul distribuirii și operațiunile lor prozelitice. Deci, numai dau alte informații aci, ci trec direct la teza de actualitate: că, din punct de vedere catolic e prea înțeles, de ce catolicii, fără deosebire de rit și de naționalitate, luptă din răsuputeri ca aceste averi să le rămână lor, și ca

Noi și Ei.

Dincolo de granițele de vest a țării, la vecinii noștri maghiari, domnește o nespūsă și febrilă activitate națională. Poporul de 7 milioane alui Ha-dur, — care o mie de ani a fost obiș-nuit să fie stăpân tiran a altor po-poare numericește de 2-ori așa ca angurii, — odată cu capul nu vchiește a se supune judecății drepte a isto-riei, — care a rupt pe vechie lanțuri-lor tiraniei hunice.

Toate instituțiile lor de stat și par-ticulară, parlament, biserică, școală, teatru, presă, diplomația și adunări populare, radio, etc, servesc un singur scop: stimularea ideii bolnăvicioase până la paroxism de a refaca stă-pânirea ungarilor din Carpați până la Adria.

La ei în țară, prin biserică, școală, presă, teatru și adunări populare, po-porul maghiar este deja pregătit până la paroxism sufletește dela mic până la mare pentru revanșa zilei de mâine pe cale ziaristică a ziarelor și a căr-ților trimise la noi în țară și prin serviciul de radio își pregătește într'o armată formidabilă pe conaționali lor rămași pe pământul eliberat de sub căcăul impintinat, că la ziua cea mare să-l pună pe toți la postul lor pentru izbânda cauzei lor națio-nale.

Acțiunea aceasta sălbatecă de ire-dentism devine tot mai îndrăzneță și ici colea începe a-și arăta roadele.

Nu vorbim de Rothermer cu pălăria într'o ureche și fotografiat cu paharul de vischi în mână, nu vorbim de mi-tralierele introduse clandestin la St. Gothard, să amintim însă cutezanța prim ministrului ungar, contelui Bet-lehen, care în calitate de șef al gu-vernului ungar spune că eroii un-gurii cu cel vii împreună vor o sin-gură coroană pe mormântul lor: co-roana Carpaților.

Să amintim numai sprijinul diplo-matic dat de sora noastră Italia miș-cării revizioniste, să adăugăm succesul intrigilor diplomatice dela Madrid a contelui Betlehen, și să încheiăm cu declarațiile lui Macdonald, ajuns fer-icitul șef de guvern a marel noastre allate Anglia, care nu știu din ce sta-tistică spune că ungarii au majori-tatea populației în Ardeal și apoi să întregim această icoană cu pășirea

biserica ortodoxă română, dela sfâr-șitul veacului XVIII, până la jumătatea celui XIX.

D. ministru de acum al cultelor era în anii trecuți, pe o mai bună cale decât aceea în care l-a împins Con-cordatul semnat, pe care l-a moștenit, Era vorba, mai anii trecuți când mi-nistrul cultelor voia să aibă o orien-tare asupra origini proporțiilor și des-tinațiunii averilor bisericăști a tuturor cultelor. Atunci am primit și eu o o-noratoare misiune: să asist la o con-sfătuire în minister pentru a găsi chi-pul în care să se facă cercetările și informațiile dorite. Raportul și pro-punerile mele au fost primite. S'au început lucrările informative, pe în-treaga întindere a țării, dar ele pe cât știu nu au fost terminate sau, cel pu-țin, nu s'au tras concluzii practice din informațiile adunate. Era vorba să fac parte, eu și cu alții între cari și d. profesor universitar O. Ghibu, care are foarte prețioase contribuții informative în materie, în lucrarea sa „Catolicis-mul ungaresc în Transilvania și po-litică religioasă a Statului român“ —

tot mai temerară a ungarilor din țară care se organizează în fieștecăre co-mună sub stema partidului maghiar cu scopul bineprecizat, și atunci avem o icoană fidelă și clară a situației, mai mult ca și periculoasă.

Și față de această primejdie ce facem noi, ce face guvernul român pentru apărarea intereselor noastre na-ționale?

Insuflețirea națională a noastră de odinioară a dispărut și este înlocuită cu luptă fraticidă de politică de par-tid; ziarele noastre în loc de-a apăra interesele noastre naționale, cu puțină excepție, își umplu coloanele cu țigan-ia de personale și de partid, așa că fără exagerare și cu adâncă amără-clune putem spune că sufletește suntem complect desbinați dela palate începând până la cocioabele țărănești toți suntem într'o încăierare generală a luptelor politice și sociale.

Și să face apoi guvernul pentru a-părarea intereselor naționale?

Ajuns la putere prin fluturarea ste-gului democrației, paradează cu idelle democratice, fără considerare la pri-mejduirea intereselor noastre naționale, a deschis larg granițele țării pentru a da drumul tuturor fișicilor străine care fac propagandă iridentă, — numai ea să poată fi preamărit că este pri-etenul presei, a dat posibilitate pentru propagandă iredentel dela Budapesta chiar la noi acasă prin radio desfiin-țând controlul acestuia, a desființat zona apărării naționale la frontieră, numai ea să se ridice osane de presa străină de interesele noastre naționale. Frazologia democrației false și pentru interesele meschine de partid, a făcut posibilă organizarea iredentel sub scutul de partid politic.

Un ministru democratic teozof a spus, că România mare a fost creată nu prin jertfa celor 800.000 eroi, — ci numai de Dzeu; — nu credem că are dreptate în această privință, — dar în orice împrejurare acest domn ministru poate spune că România — Mare astăzi este apărată numai și numai de însuși bunul și prea milostivul Dumnezeu.

*Dr. Alexandru Lazăr
advocat, fost deputat*

zie eram designați să facem parte dintr'o comisiune, care să studieze materialul intrat și să căutăm soluțiile necesare pe înțelesul intereselor Sta-tului român, bine înțeles. Comisiunea însă nu a fost întrunită. Lucrul ce era să i-se dea nu s'a făcut...

*Deschiderea cârciumelor în zilele de
târguri săptămânale.*

Camera de Comerț și de Industrie din Arad, aduce la cunoștință celor interesați, că Ministerul Muncii cu ordi-nul No. 23717 a aprobat, ca localu-rile de cârciumă din comunele rurale și urbane să poată ține deschis în zilele de lucru, chiar dacă în acele zile au loc târguri săptămânale.

Cetiți și răspândiți ziarul
„Tribuna Nouă“

Apel

către foștii internițați și in-ternați politici în decursul războiului din județul și ora-șul Arad.

Am onoare a-ruga în baza autori-zațiunii primite din partea comitetului Uniunii foștelor internițați și internați politici din orașul și județul Arad, se binevolască a ne încunoștința în scris pe adresa de mai jos datele personale descriind totodată într'un scurt memoriu motivele și împrejurările în-tre cari au fost înciși sau internați indicând și localitatea precum și ortaciți cu cari au fost închiși sau internați în decursul războiului.

Pentru ușurarea procedurii și scu-tirea foștilor internițați și internați de multă corespondență găsec de bine ca în fiecare comună să se strângă toate memoriile de către Domnii pre-oți sau învățători, pe care îi rugăm să le dea mână de ajutor țaranilor foști închiși și internați, și să mi-le trimeată pe adresa mea de mai jos. Având în vedere marea importanță a organizării foștilor internițați și in-ternați politici, rog pe toți domni pre-oți, notari comunali și învățători ca să comunice acest apel cu aceia des-pre care au cunoștință, că au fost internițați sau internați, dându-le mână de ajutor la facerea memoriilor.

Aceste memoriile și înștiințări rugăm să ni se trimită cât mai degrabă pen-tru a putea convoca adunarea gene-rală a secțiunii Arad spre a ne putea organiza.

Arad, la 20 Iunie 1929.

Cu stimă:

Constantin Popa.

Consilierul cultural al
Municipiului Arad, fost inter-nițat și internat politic.

Conferință pastorală.

Preoții protopopiatului Arad în ziua de 20 Iunie a. c. s'au întrunit în con-ferință pastorală. E de însemnat că preoții se întrunesc în cadre oficiale la astfel de conferințe, de două ori pe an. Primăvara se discută chestiuni pastorale, iar toamna chestiuni didac-tice, în legătură cu catehizarea. Pentru fiecare se dă preoților o temă spre a o studia după cărțile cele mai nou apărute și spre a o desvolta în scris. În conferință se citesc cele mai cu-prinzătoare și apoi se pun în discuție atât lucrările în sine, cât și tema însăș.

În conferința din 20 Iunie s'au pre-zentat lucrări temeinic pregătite și discuțiile au fost la un nivel înalt. Preoții s'au depărtat îmbogățiți în cu-noștințe și cu o nouă putere duhov-nicească pentru păstorirea atât de grea zilele noastre.

Afară de cadrele oficiale despre care pomensem, preoții mai țin conferințe sau întruniri în cadrele organizației numită Asociația Clerului „Andrei Șa-guna“. Acestea se țin pe despărță-minte, cari corăspund protopopiatelor, pe secții, cari corăspund Eparhiilor, apoi în congrese pe mitropolie. Și în aceste se discută chestiuni de ordin pastoral și didactic și prin urmare au acelaș scop ca și cele ordinate de autoritățile bisericăști.

Raportor.

CREMA DE FAȚĂ
„MARGIT“
De vânzare pretutindeni

No. 3823/1928.

Publicație de licitație

Subsemnatul portarel judecăto-resc aduc la cunoștință publică în senzul legii articolul LX. din 1881 § 102 respectiv XLI din 1908 § 19 cumcă lucrările urmă-toare: 2 cai, o trăsură, 66 căzi pentru porumb, fân, grâu, și alte obiecte cari în urma decisului Nr. 6329 din anul 1928 al jude-cătoriei de ocol din Arad s'au execat în 1 Septembrie 1928 în favorul executorul Lipkovitz Iu-liu din Arad repr. prin advocat Dr. R. Coțoiu din Arad pentru în-cassarea capitalului de 37000 Lei și acces, prin execuție de acoperire și cari s'au prețuit în 78900 Lei se vor vinde prin licitație publică.

Pentru efeptuarea acestei licita-țiuni pe baza decisului Nr. G. 3823/928 al judecătoriei de ocol din Hălmagiu, se fixează termi-nul pe 6 Iunie anul 1929 la orele 1 d. m. în comuna Pleșcuța la domiciliul debitorilor și toți cari au voie de a cumpăra sunt învi-țați prin acest edict cu observarea aceia, că lucrurile susamintite vor fi vândute în senzul legii LX din 1881 § 107 și 108 celor cari dau mai mult, pe lângă solvirea în bani gata și în caz necesar și sub prețul de strigare.

Pretenziunea care e de încasat face 37000 lei capital, dobânzile cu 12%, socotind din 6 Martie 1928 iar spesele până acum sta-verite de 6805 lei.

Intrucât mobilele cari ajung la licitație ar fi fost executate și de alții și acestea și-ar fi câștigat dreptul de acoperire, licitația prez-ent este ordonată și în favorul acestora în senzul articolului XL din 1908 § 20.

Dat în Buteni la 11 Iunie 1929.

*V. Popescu.
portarel.*

Plata ABONAMENTELOR și a INSCRIȚIUNILOR publicate în „Tribuna Nouă“ se face nu-mai la BANCA ROMĂNEASCĂ contra chitanță ce se va libera imediat.

In numărul precedent al ziarului am scris despre o ispravă a notarului din Peregul mic, petrecută la o nuntă — Suntem în măsură să arătăm că persoana jignită prin purtarea d-lui no-tar nu a fost doamna sau domnișoara Conducătoare a grădinei de copii, ci altă persoană — Facem cu plăcere cu-venta rectificare.

Atenție!

Domni olișeri de rezervă cari conf. ord. M. St. M. sunt obligați a se prezenta la viza carnetelor în unī formă sunt rugați a-și confecționa

hainele la croitoria

Coroban Ștefan

Str. ION RUSU ȘIRIANU Nr. 2
furnizorul uniformelor C. F. R.